

Õiguskantsler

Teie 17.09.2014 nr

Meie 20.10.2014 nr 6-2/141253/1404347

Vastuolu mittetuvastamine Insuliinipumba kasutamise hüvitamine täiskasvanutele

Austatud

Kirjutasite mulle oma murest seoses insuliinipumba ravi kulutuste hüvitamisega. Tänan Teid kirja eest. Vastuseks selgitan järgmist.

Oma kirjas märkisite, et kuus aastat tagasi diagnoositi Teil esimest tüüpi diabeet, mille raviks peate annustama insuliini ning kontrollima glükomeetriga oma veresuhkru taset. Raviarsti soovitusel läksite kahe aasta eest süsteravilt üle insuliinipumba ravile, mida peate enda diabeedi kontrolli all hoidmiseks väga vajalikuks. Kuna olete saanud 19-aastaseks, siis kehtiva õiguse järgi ei saa Te insuliinipumba ravi jätkata Eesti Haigekassa (edaspidi *haigekassa*) kulul. Seetõttu palusite minult hinnangut, kas 19-aastaseks saamine on iseseisev alus selliste märkimisväärsete soodustuste kaotamiseks ning kooskõlas õiguspärase ootuse, võrdse kohtlemise ja tõendus põhise meditsiini põhimõtetega.

Ravikindlustuse seadus (edaspidi RaKS) reguleerib muu hulgas seda, kas ja millistel tingimustel haigekassa tasub kindlustatud isikutele vajalike meditsiiniseadmete eest. RaKS § 48 lg 1 järgi makstakse meditsiiniseadmehüvitist lähtuvalt meditsiiniseadmete loetelust. Selle loetelu on kehtestanud Vabariigi Valitsus oma [13.06.2014 määrusega nr 33](#) „Eesti Haigekassa meditsiiniseadmete loetelu ja meditsiiniseadmete loetellu kantud meditsiiniseadme eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise kord“. Viitasite oma avalduses meditsiiniseadmete loetelu § 51 lõikele 2, mille järgi kaotab kindlustatud isik 19. eluaastast õiguse saada insuliinipumpa haigekassa kulul. Meditsiiniseadmete loetelu §-de 52-54 järgi on meditsiiniseadmehüvitise saamine sama vanusepiiriga seotud insuliinipumbaga seotud tarvikute puhul. Seega on põhiküsimus selles, kas meditsiiniseadmete loetelu peaks sätestama insuliinipumba ravi hüvitamise sõltumata kindlustatud isiku vanusest.

Vastuseks Teile selgitan, et ma ei näe kõnealuses vanusepiirangus vastuolu põhiseaduse (edaspidi PS) §-st 10 tuleneva õiguspärase ootuse põhimõtte ega PS § 12 alusel tagatud võrdsuspõhiõigusega. Nimelt ei ole riik mulle teadaolevalt andnud seesugust õiguslikku

lubadust, et 19-aastaseks saanud isik peaks saama jätkata insuliinipumba ravi haigekassa kulul.¹ Võrdse kohtlemise seisukohalt võib põhimõtteliselt tekitada küsimusi mistahes ealine piirang. See ei tähenda aga, et iga vanusepiir oleks diskrimineeriv.

Uuringud näitavad, et võrdluses süsteraviga aitab pumpravi parandada diabeedihaike lapse ja tema vanemate elukvaliteeti, kuna peale pumba kasutuselevõttu on lapsed oma diabeediga toimetulekul iseseisvamad ning saavad tänu sellele ise oma liikumist, tegevusi ja söömist kontrollida.² Lapse organism on kiires arengus ning tema võime oma terviseseisundist aru saada ja seda väljendada ei ole samasugune nagu täiskasvanul.³ Seejuures tuleb arvestada, et lapsepõlves ravimata jäetud terviseriketel on üldjuhul omadus vanemaks saades võimenduda, mõjutades inimese vaimset, emotsionaalset ja sotsiaalset küpsemist ning ootuste ja normide kujunemist järgnevates arenguetappides.⁴ Sellest tulenevalt võib üldjuhul pidada õigustatuks laste ja täiskasvanute erinevat kohtlemist insuliinipumba hüvitamisel haigekassa kulul.

Lisaks selgitan, et meditsiiniseadmete loetelu kehtestamine on sotsiaalpoliitiline otsus, mille põhiseaduspärasust on õiguskantsler pädev kontrollima vaid piiratud ulatuses. Seetõttu ei ole võimalik anda avaldusalustele asjaoludele hinnangut ka tõenduspõhise meditsiini põhimõtte valguses.

Kui Te olete veendunud, et Teil peaks olema õigus haigekassa rahastatavale insuliinipumba ravile ehk meditsiiniseadmete loetelu peaks sellise õiguse Teile ette nägema, siis asjas selguse saamiseks on Teil võimalik kaaluda haigekassale või Terviseametile vastavasisulise avalduse esitamist (RaKS § 48¹ lg 6 järgi võib meditsiiniseadmete loetelu muutmise ettepaneku tegemise algatada Terviseamet või haigekassa, astudes tootja või tema volitatud esindajaga läbirääkimistesse). Ka võite kaaluda haigekassale taotluse esitamist meditsiiniseadmehüvitise saamiseks. Haigekassa keelduvat otsust saate vajadusel vaidlustada halduskohtus ning taotleda kohtult põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse alustamist. Seejuures juhin tähelepanu asjaolule, et mul puudub võimalus anda hinnanguid potentsiaalselt kohtule esitatava kaebuse perspektiivikuse kohta, st kuidas kohus Teie koostatud ja esitatavat taotlust tõenäoliselt menetleks ning millisele seisukohale kohus jõuda võiks. Seda põhjusel, et õiguskantsler ei või oma ametiülesannete ulatust ja kohtuvõimu sõltumatuse printsiipi silmas pidades selliseid hinnanguid anda.

¹ Riigikohtu 02.12.2004 otsus nr 3-4-1-20-04, p 13: „Õiguspärase ootuse põhimõtte kohaselt peab igaühel olema võimalus kujundada oma elu mõistlikus ootuses, et õiguskorraga talle antud õigused ja pandud kohustused püsivad stabiilsetena ega muutu rabavalt isikule ebasoodsas suunas.“ Riigikohtu 31.01.2012 otsus nr 3-4-1-24-11, p 49: „Ehkki õiguspärase ootuse põhimõtte ei nõua kehtiva regulatsiooni kivistamist, tuleb silmas pidada, et õigus ei tohi olla õiguse subjektide suhtes sõnamurdlik. Igaüks peab saama temale seadusega antud õigusi ja vabadusi kasutada vähemalt seaduses sätestatud tähtaja jooksul.“ Vt ka M. Ernits. [Kommentaarid §-le 10](#). – Justiitsministeerium. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2012, § 10, kamm 3.4.3.2.

² „[---] Suurema iseseisvuse tulemusena parenevad nende võimalused sotsialiseerumiseks ning sõpradega aja veetmiseks. Samuti ei tekita pumpade kasutamine eakaaslastes süstimisega sarnast võõrastust ning pumpa kasutavad lapsed ei tunne ennast tervetest lastest niivõrd erinevalt. [---]“. Vt Tartu Ülikooli tervishoiu instituudi uuring insuliinipumpade kasutamisest laste 1. tüüpi diabeedi ravis, lk 23, kättesaadav: www.rahvatervis.ut.ee/handle/1/5681, [otsetee](#).

³ „[Nooremad lapsed] ei ole võimelised ära tundma hüpoglükeemia sümptomeid ega neile reageerima, seetõttu on neil suurem risk raskeks hüpoglükeemiaks. [---] Laste insuliinivajadus sõltub kehakaalust, vanusest, puberteediastmest, diabeedi kestusest ja faasist, süstekohtade seisukorrast, toitumisest, kehalisest aktiivsusest ning muudest haigustest. [---]“. Vt viidatud Tartu Ülikooli tervishoiu instituudi uuring, lk 18-19.

⁴ „[---] The stages of the child’s development are cumulative and each stage has an impact on subsequent phases, influencing the children’s health, potential, risks and opportunities. Understanding the life course is essential in order to appreciate how health problems in childhood affect public health in general [---]“. Vt lapse õiguste konventsiooni art 24 üldkommentaar, lk 7, p 20. General comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health. Kättesaadav: www.ochr.org, [otsetee](#).
Lastele ja noortele esinevate diabeedi tüsistuste kohta vt viidatud Tartu Ülikooli tervishoiu instituudi uuring, lk 10-11.

Toetuse saamiseks on Teil võimalik kaaluda veel oma kohaliku omavalitsuse poole pöördumist. Õigusaktidest ei tulene kohalikule omavalitsusele otsesest kohustust abistada isikuid raviteenuste kulutuste kandmisel, kuid kohalikud omavalitsused on mulle teadaolevalt nii mõnelgi juhul otsustanud keerulisse olukorda sattunud isikuid abistada ning toetanud hädasolijaid ühekordsete sotsiaaltoetuste maksmisega.

Täna Teid veel kord, et kirjutasin mulle oma murest. Loodetavasti on minu soovitus abiks Teie probleemi lahendamisel.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel